

# **Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

## **Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot**

**Stahl, Daniel**

**Jenae, 1662**

Regula III. Cujus est potentia ejusdem est actus

**urn:nbn:de:bsz:31-102400**

mirum non est. Sic inferendum erat: *Latere sunt cocti. E. potuerunt coqui. Hic homo est natus. E. potuit nasci.*

## REGULA III.

*Cujus est potentia, ejusdem est actus.*

I. Οὐκ ἔστι δύναμις, ἢ ἄνευ ἀγῶντος ἐνεργεία. Aristoteles *de somno & vigiliâ c. I.* Si verū hoc est in universum, tum omnis actio erit in agente, quod absurdum, quia actio transiens non est in agente, sed in patiente. Si ergo in quō est potentia, in eō est actus, omnis actio erit in agente.

II. Dicendum, non idem esse, aliquid est alienius, & aliquid est in aliquō. Id quidem, quod est in aliquō, est etiam & dicitur esse illius, quemadmodum dicimus justitiam Aristidis, fortitudinem Scipionis, quod in illis fuerint: dicimus affectus capitis, ventriculi &c. qui in hisce membris sunt. Verū enim, verò potest etiam aliquid esse alienius, ut non in eō, sed extra illud in aliō reverà sit. Sic visio est rei visæ, ut coloris. Est quædam scientia & contemplatio corporum cælestium; nec visio tamen in re visâ, nec contemplatio & scientia illa in corporibus cælestibus inest, sed in vidente & contemplante.

III. Imò in præsentem materiâ suffragantem nobis habemus Aristotelem, qui expressè motum vocat actum τὸ κίνημα III. *Phys. c. III.*

*Lateres* t. 38. & t. 23. utriusq; & ἑπισηλικῶ & ἑπιθητικῶ  
*est natura* actum esse scribit; cum tamen hoc ipso in ca-  
 pite, ut & IX. Met. t. 16. doceat, motum non in a-  
 gente, aut eò, quod agendi & movendi vim  
*actus.* habet, sed in patiente tantum esse. Unde non  
 Aristote. univrsim verum est, cujus, vel in quò est po-  
 tentia, in eò esse actum, nec id verba regula  
 est in a- præ se ferunt, sed ita habent: *Cujus est potentia,*  
 eò est po- *ejusdem est & actus,* h. e. cui potentia tribuitur;  
 erit in a- ei tribuitur quoq; actus; quod verum est, si ve  
 actus eidem insit, cui potentia tribuitur, si ve  
 non. Fit quidem sæpe, ut actus illi insit, cujus  
 est potentia; verum id non est perpetuum.  
 Determinabimus rem specialius.

IV. Dico I *Cujus est potentia passiva, in eo est*  
*actus.* Ad hoc enim per se & naturâ suâ poten-  
 tia passiva ordinata est, ut subjectum, in quò  
 ipsa est, actum in se recipiat.

V. II. *Cujus est potentia activa actione imma-*  
*nente, in eò est actus.* Et ratio sumitur ex §. præ-  
 ced. quia omnis potentia activa actione im-  
 manente est simul passiva. At cujus est poten-  
 tia passiva, in eò est actus. Imò eam ob causam  
 dicitur potentia activa actione immanente,  
 quod actus in eâ maneat.

VI. II. *Cujus est potentia activa actione transe-*  
*ante, in eò non est actus;* Quando enim hujusmo-  
 di est potentia activa, tum actus est in patiente;  
 quemadmodum calefactio, quâ ignis a-  
 quam

quam calefacit, non in igne, sed in aquâ est, si-  
cuti patet ex Aristotele *in locis circ.*

VII. Quin distinctionem istam circa præ-  
sentem materiam, atq; ad eò has ipsas conclu-  
siones manifestò docuit Aristoteles *in t. 16. lib.*  
*IX. Met.* hisce verbis: *In quibus id, quod fit, ali-*  
*quid aliud est præter operationem, in iis quidem a-*  
*ctus in eò est, quod efficitur, ut edificandi operatio,*  
*in eò, quod efficitur, ut edificandi operatio, in eò,*  
*quod edificatur, & texendi actus in eò, quod texti-*  
*tur: eademq; ratio est in aliis, & omnino motus in*  
*eò est, quod movetur. In quibus verò præter actum*  
*nullum est opus, in iis inest actus, ut visio in viden-*  
*te, & contemplatio in contemplante, & vita in a-*  
*nimâ, ac proinde felicitas ipsa. Hæc Aristoteles*

IIX. Sciendum autem, sermonem hîc esse  
de eò, quod propriè est in aliquò, quomodo  
accidens v.g. est in subjectò. Nam *IV. Phys. t. 23.*  
octo recenset modos, quibus aliquid in ali-  
quo esse dicitur, qui tamen non omnes sunt  
propriè dicti. In iis ille quoq; refertur, quò a-  
liquid dicitur esse in aliquò, ut res Græcorum  
in rege, & omninò ut in primò movente. Quâ  
ratione etiam actio transiens in agente esse  
fortasse dici potest. Sed hunc modum non esse  
propriè dictum, res ipsa ostendit: Res enim  
Græcorum reverâ extra regè sunt, sicut & res  
mota, vel motu effecta, extra primû movens,

*IX. IV. Cuiuscunq; est potentia, ejus est actus,*  
dicere, non  
vel,

vel, cui tri  
Cui comp  
& cui com  
dit actus,  
inest: ut ac  
tentia pas  
facere, qu  
X. Ari  
& vig. præ  
activâ acti  
erat, quod  
statuit, no  
pus, sed to  
dum dicit  
in sentiend  
neq; anin  
tiat, sed to  
dum utitu  
cujus est po  
tius comp  
XI. Qu  
cit, cujus e  
nò asseren  
riam; vel u  
plectendò  
Philosoph  
nam irasca  
animâ dica  
dicere, non  
vel,

vel, cui tribuitur potentia, ei quoq; tribuitur actus. Cui competit potentia passiva, id dicitur pati, & cui competit potentia activa, ab eò procedit actus, & dicitur agere, etsi in eò actus non inest: ut aqua dicitur calefieri, quia ejus est potentia passiva, ut calefiat; ignis dicitur calefacere, quia ejus est potentia calefactiva.

X. Aristoteles *loc. cit.* nempe *cap. I. de somn. & vig.* præfens axioma usurpavit de potentia activâ actione immanente. Quæstio enim ibi erat: quodnam esset subjectum somni & vigilia? & statuit, non esse solam animam, nec solum corpus, sed totum compositum. Ad quod probandum dicit, vigiliam in nullò aliò consistere, quam in sentiendò, qui est actus immanens. Cum igitur neq; anima seorsim, neq; corpus seorsim sentiat, sed totum compositum, ad quod probandum utitur hæc propositio, *ejusdem est actus, cujus est potentia*; sequitur quòd & vigilia sit totius compositi.

XI. Quemadmodum autem Aristoteles dicit, *cujus est potentia, ejusdem est actus*, ita omnino asserendum, *cujus est actus, ejusdem esse potentiam*; vel unâ simplici asseritione utrumq; complectendò, *potentia & actus sunt ejusdem*. Scribit Philosophus *I. de an. r. 64.* ita: *Dicere autem animam irasci vel timere, simile est, atq; si quispiã vere animã dicat, aut adificare. Nam melius est fortasse dicere, non animam, sed hominem animã irasci vel*

ratio-

*ratiocinari*. Docet hic Philosophus, actus, quales sunt irasci, timere, nescire, ædificare, non esse animæ per se sumptæ, sed totius compositi, quò colligitur, potentias ad hosce actus non animæ solius, sed totius compositi esse, propterea, quod actus & potentia sunt ejusdem

XII. Atque hisce quidem intuitu principum activi & passivi regulam consideravimus, ad alia eam de mente Aristotelis extendendam esse putamus. Quæri posset, quid sentientiam, si actus & potentia considerentur ratione objecti? Videtur & sic actum & potentiam ejusdem esse? Nam & visus & visio est rei visibilis, ut coloris, & scientia & contemplatio rerum necessariarum &c. Docet tamen Aristoteles *I. post. l. 182.* sensum sive facultatē sentiendi esse rei universalis, sentire autem, sive actum sentiendi non nisi singularis. Quæ de

XIII. A nonnullis intelligitur de potentia objectivâ & actu entitativò. Idem enim est quod olim in potentia erat, & jam est actu, quod jam est in potentia, & olim existet actu sicuti idem homo est, qui aliquando in potentia solum erat, jam autem actu existit: qui jam in potentia est & qui elapsò anno nascetur, quod & ex *IX. Metaph. t. 13.* colligitur.

## REGULA IV.

*Quod transit de potentia ad actum,*

*mutatur.*

I. Tran